

УДК 336.77:33

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.198.130-136>**Томілін О.О.**доктор економічних наук
Полтавський державний аграрний університет**Tomilin Oleksii**

Dr. of Economic Sc.

Poltava State Agrarian University

<https://orcid.org/0000-0001-6454-1154>**Дорошенко А.П.**кандидат економічних наук
Полтавський державний аграрний університет**Doroshenko Andrey**

PhD in Economic Sc.

Poltava State Agrarian University

<https://orcid.org/0000-0002-6314-1586>**Безкровний О.В.**кандидат економічних наук
Полтавський державний аграрний університет**Bezkrivnyi Oleksandr**

PhD in Economic Sc.

Poltava State Agrarian University

<https://orcid.org/0000-0003-1939-8090>

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ КРЕДИТНОГО ПРОЦЕСУ СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

В статті досліджено джерела забезпечення в організації кредитного процесу галузей та сфер сектору національної економіки країни. Стаття присвячена актуальній проблемі сучасного формування та розвитку забезпечення фінансово-кредитного забезпечення підприємств різних сфер та галузей національної економіки країни. Узагальнено науковий підхід щодо визначення принципів побудови фінансово-кредитного механізму у подальшому розвитку підприємств реального сектору економіки. З'ясовано, що банківське кредитування є важливим фінансовим джерелом у забезпеченні матеріальними ресурсами поточної фінансово-господарської діяльності підприємств різних форм власності. Розкрито тенденції розвитку кредитного процесу банків країни. Показана динаміка величин депозитів домашніх господарств, які залучені депозитними банками в період з 2005 по 2023 рр. Розраховано відносне і абсолютне відхилення офіційного курсу гривні до іноземних валют. Преведено порівняльну характеристику офіційного курсу гривні до іноземних валют за досліджуваній період. Доведено, що банківське кредитування визначає економічний розвиток країни. Показано, що девальвація валютного курсу відносно гривні можлива лише при умові різких коливаннях валютного курсу, який відіграє ключову роль у формуванні економічної стратегії та подальшому розвитку сфер національної економіки і є головним мотивуючим інструментом зниження інфляції як в Україні, так і в глобальному економічному просторі.

Ключові слова: джерела фінансового забезпечення, кредитна діяльність, банківське кредитування, монетарні інструменти, сектор економіки.

SOURCES OF FINANCIAL SUPPORT IN THE ORGANIZATION OF THE CREDIT PROCESS OF THE ECONOMIC SECTOR

The article examines the sources of security in the organization of the credit process of industries and business sectors of the country's national economy. The article is devoted to the current problem of modern formation and development of financial and credit provision of enterprises of various spheres of management of the national economy of the country. The scientific approach to determining the principles of building a financial and credit mechanism in the further development of enterprises of the real financial sector is generalized. It was found that bank lending is an important financial source in providing material resources for the current financial and economic activities of enterprises of various

forms of ownership. Trends in the development of the credit process of the country's banks are shown. The dynamics of household deposits attracted by deposit banks from 2005 to 2023 are shown. Calculations of relative and absolute indicators of the deviation of the official exchange rate of the hryvnia against foreign currencies were carried out. A comparative analysis of the official exchange rate of the hryvnia against foreign currencies was conducted for the period under study. It has been proven that bank lending determines the country's economic development. It is shown that bank lending is the main source of financial resources in ensuring reproductive processes in the sphere of the national economy. It is shown that the devaluation of the exchange rate relative to the hryvnia is possible only under the condition of sharp fluctuations of the exchange rate, which plays a key role in the formation of the economic strategy for the further development of the spheres of the national economy and is the main motivating tool for reducing inflation, both in Ukraine and in the world. It has been proven that bank lending determines the country's economic strategy and development. Maintaining exchange rate stability is possible under the condition of returning to inflation targeting and floating exchange rates in the country. The issues require further discussion and further research of socio-economic processes in the direction of expanding the regulatory inflationary mechanism. Accounts payable management policy should be aimed at establishing the target capital construction of domestic enterprises.

Keywords: sources of financial support, credit activity, bank lending, monetary instruments, economic sector.

JEL classification: G21, E5, O2, M1.

Постановка проблеми. В нинішньому середовищі агресивної війни в якому знаходиться Україна, необхідним є миттєве вирішення проблем економічного розвитку підприємств, активного реагування та пошук дієвих механізмів залучення кредитних ресурсів з метою забезпечення соціально-економічного розвитку та економічного зростання реального сектора національної економіки. Банківська система потребує проведення комплексного аналізу факторів, чинників, принципів, засобів, які впливають на кредитування в сучасних ринкових умовах для фінансової стабільності підприємств [1].

Важливим проблемним питанням залишається визначення методологічних принципів і визначення практичних рекомендацій у дієвості економічного інструментарію залучення грошових ресурсів з різних фінансових джерел, з метою стимулювання економічного розвитку та стабільності сектору економіки [2]. Пріоритетним завданням політики держави має бути визначення шляхів фінансово-господарської стабільності підприємств всіх галузей і сфер національної економіки.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Зміна механізму фінансування розвитку національної економіки, істотне скорочення участі держави в інвестиційному процесі наштовхують до пошуку нових джерел фінансового забезпечення господарської діяльності підприємств [3]. Аспекти кредиту, кредитної поведінки суб'єктів підприємництва, організації банківського кредитування досліджували такі науковці, як: Ю.Ю. Людковська, А.Є. Абдуллаєва [1], О.С. Кіндзюр О.С. [2], О.А. Сметанюк, А.В. Базилицька [5], В.М. Кремень, О.І. Кремень, Л.П. Гуляєва [6], Р.О. Піскунов, Г.В. Даудова [10], І.Б. Яців [11], Ю.В. Шушкова, Є.І. Парфенюк, Р.В. Турба [12], О.О. Серєда, І.М. Кушал [13] та інші дослідники. Необхідно зазначити, що вагома роль дослідниками відводиться системі банківського кредитування підприємств.

Незважаючи на глибину досліджень особливостей організації банківської системи України, формування ресурсної бази кредитування, недостатньо вивченими залишаються питання щодо специфіки формування джерел фінансового забезпечення в форматі

кредитного забезпечення вітчизняних підприємств.

Актуальними залишаються питання банківського кредитування, стабільності та ефективного функціонування сектору економіки, зміцнення фінансового потенціалу підприємств.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Існує чимало невирішених проблем як у методологічному, так і в практичному аспектах щодо удосконалення інструментарію кредитування підприємств як основного механізму стабілізації фінансового забезпечення в умовах війни в Україні.

Крім того, у воєнний час відбулося зростання неповернень позичальниками кредитів, які були надані ще у мирні часи. Залучення кредитних ресурсів, для суб'єктів господарювання в нинішніх умовах війни в Україні залишаються надзвичайно складними для всього банківського сектору економіки.

Мета статті. Полягає у проведенні аналізу стану діяльності банківського сектору України та визначення напрямів зміцнення фінансового потенціалу підприємств в умовах воєнного стану.

Досягнення поставленої мети вимагає розширення знань та розуміння щодо тенденцій розвитку кредитної діяльності, аналізу банківського кредитування, визначення підходів щодо стабілізації фінансового забезпечення підприємств.

Виклад основних результатів дослідження. Система банківського кредитування відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні фінансового потенціалу підприємств. У Законі України «Про банківську діяльність» зазначено, що банківський кредит – це будь-яке зобов'язання фінансової установи, яке у відповідності до закону надає споживчий кредит на умовах своєчасного повернення кредитором заборгованої суми в обмін на зобов'язання позичальника [4]. Спочатку визначимо джерела фінансового забезпечення в організації кредитного процесу сектору економіки. Окремі комерційні банки видають кредити безпосередньо в основні засоби за умови економічної доцільності та окупності витрат за рахунок: збільшення обсягів виробництва; зменшення собівартості продукції тощо [5]. Банківське кредитування сприяє формуванню нових організаційно-правових форм підприємництва з метою

створення нових робочих місць та забезпечення зайнятості економічно активного населення країни [6, с. 117]. Динаміка наданих кредитів депозитними

корпораціями (банками) резидентам за 2005-2023 рр. нами представлено на рис. 1.

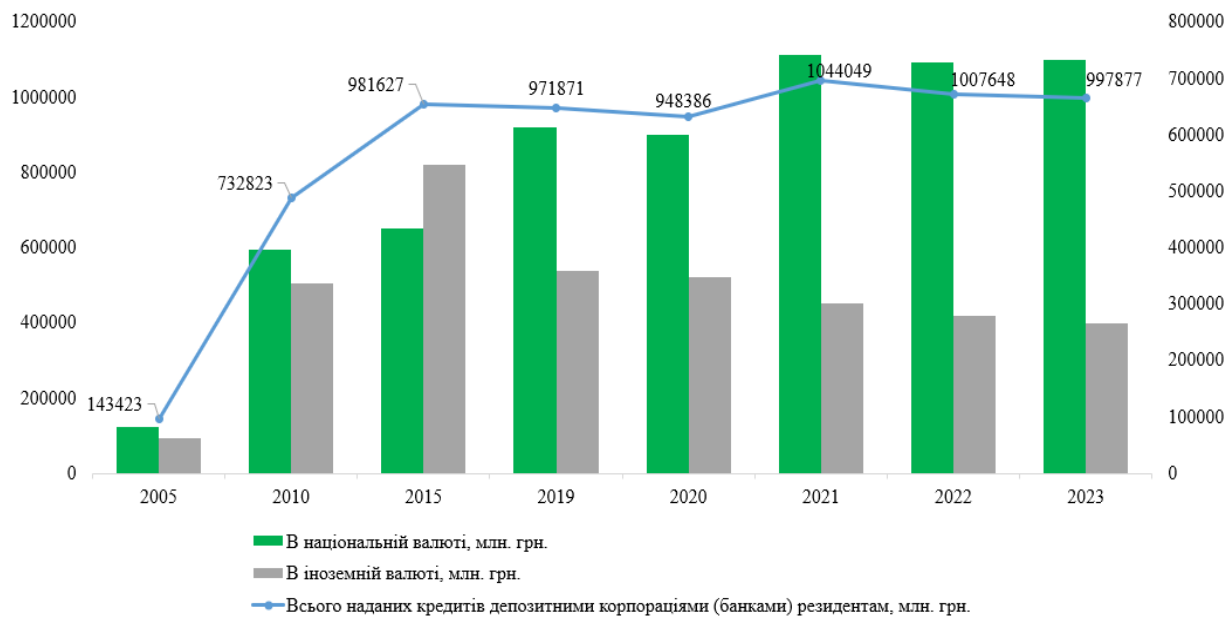

Рис. 1. Динаміка наданих кредитів депозитними корпораціями (банками) резидентам, 2005-2023 рр.
Джерело: сформовано авторами на основі [7; 8; 9]

Офіційний курс гривні до іноземних валют, який встановлений НБУ України за період з 2005 по 2023 рр. нами представлено в табл. 1.

Таблиця 1

**Офіційний курс гривні до іноземних валют, встановлений
Національним банком України, середній за рік, грн., (2005-2023 рр.)**

Міжнародні валюти	2005 рік	2010 рік	2015 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	В середньому за 2005-2023 рр. вбудована статистична функція AVERAGE
1 фунт стерлінгів	9,34	12,27	33,40	33,00	34,59	37,55	39,86	45,47	30,69
1 долар США	5,12	7,94	21,84	25,85	26,96	27,29	32,34	36,57	22,99
1 євро	6,39	10,53	24,23	28,95	30,79	32,31	33,98	39,56	25,84
10 єн	0,47	0,91	1,80	2,37	2,53	2,49	2,46	2,61	1,96
1 СПЗ (спеціальні права запозичення)	7,58	12,11	30,56	35,72	37,57	38,88	43,19	48,80	31,80

Джерело: складено та розраховано авторами на основі [7; 8; 9]

На основі розрахунків вбудованої статистичної функції AVERAGE показано, що в середньому з 2005 по 2023 рр. офіційний курс гривні до долара США склав 22,99 грн, офіційний курс гривні до євро, відповідно 25,84 грн.

Фіксація обмінного курсу є антиінфляційним інструментом для нашої країни в часи воєнного стану в Україні. Фіксація офіційного курсу гривні забезпечує інтервенцією з продажу валюти НБУ та низкою адміністративних квот щодо валютних операцій та руху капіталу.

Офіційний курс гривні до іноземних валют в

середньому за 2005-2023 рр. нами наведено в табл. 2.

Неможливим є створення фінансової основи стабільності підприємницької діяльності без регулюючого інструментарію фінансово-економічних механізмів забезпечення ефективної господарської діяльності підприємств [10, с. 251]. Необхідність створення чинного механізму обумовлює формування та розвиток виробничого потенціалу підприємств, що дасть можливість забезпечити вітчизняні суб'єкти господарювання у залученні необхідних фінансових ресурсів [11, с. 5]. Органам державного управління необхідно працювати у загальнодоступному режимі щодо банківських форм

кредитування та наданні споживчих кредитів всім суб'єктам підприємництва сектору економіки [12, с. 218].

Таблиця 2

Офіційний курс гривні до іноземних валют, встановлений Національним банком України, середній за рік, грн.

Міжнародні валюти	2005 рік	2010 рік	2015 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення 2023 р. від 2005 р. (+, -)	Відносне відхилення 2023 р. до 2005 р. рази
1 фунт стерлінгів	9,34	12,27	33,40	33,00	34,59	37,55	39,86	45,47	36,13	4,87
1 долар США	5,12	7,94	21,84	25,85	26,96	27,29	32,34	36,57	31,45	7,14
1 євро	6,39	10,53	24,23	28,95	30,79	32,31	33,98	39,56	33,17	6,19
10 єн	0,47	0,91	1,80	2,37	2,53	2,49	2,46	2,61	2,14	5,55
1 СПЗ (спеціальні права запозичення)	7,58	12,11	30,56	35,72	37,57	38,88	43,19	48,80	41,22	6,44

Джерело: складено та розраховано авторами на основі [7; 8; 9]

Середнє значення офіційного курсу гривні до іноземних валют, який встановлений НБУ України за

період з 2005 по 2023 рр. нами наведено на рис. 2.

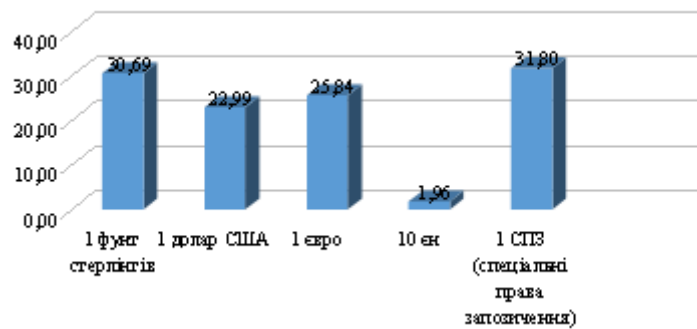

Рис. 2. Середнє значення офіційного курсу гривні до іноземних валют, встановлений Національним банком України, 2005-2023 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі [7; 8; 9]

Порівняльна характеристика офіційного курсу гривні до іноземних валют за період з 2005 по 2023 рр.

нами представлено на рис. 3.

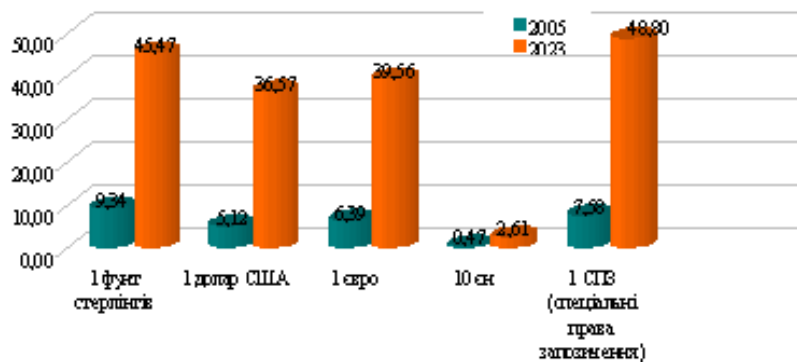

Рис. 3. Порівняльна характеристика офіційного курсу гривні до іноземних валют, встановлений Національним банком України, 2005-2023 рр.

Джерело: складено авторами на основі [7; 8; 9]

Динаміка величини депозитів домашніх господарств, які залучені депозитними банками за період з 2005 по 2023 рр. нами представлено на рис. 4.

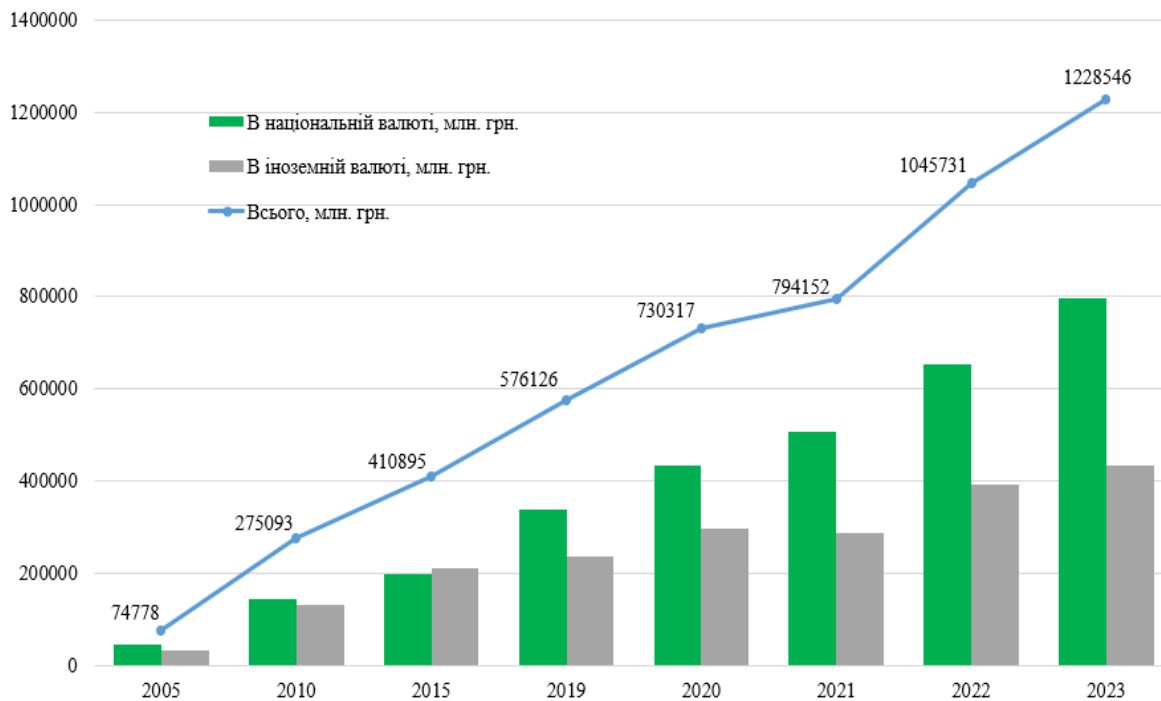

Рисунок 4. Динаміка величини депозитів домашніх господарств, залучені депозитними корпораціями (банками), 2005-2023 рр.
Джерело: складено та розраховано авторами на основі [7; 8; 9]

До основних форм банківського кредитування для вітчизняних підприємств з метою фінансування оборотного капіталу є овердрафти, поновлювальні кредити та ін. [13, с. 39].

Властивістю капіталовкладень сучасного виробництва є те, що структура капітальних вкладень залежить від спеціалізації господарства, а її склад формується за рахунок, реінвестування прибутку та інших

фінансових джерел [14]. Продуктивний економічний розвиток виробництва можливий при умові державного регулювання та науково-обґрунтованих структурних зрушень в національній економіці країни [15].

Відносно відхилення депозитів домашніх господарств у розрізі іноземних валют у 2023 році склало 401963 млн грн. (або у 13,9 р.б.), у порівнянні до базового 2005 року (таблиця 3).

Таблиця 3

Депозити домашніх господарств, залучені депозитними корпораціями (банками), млн. грн

Показники	2005 рік	2010 рік	2015 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення 2023 р. від 2005 р., (+, -)	Відносне відхилення 2023 р до 2005 р, рази
Всього	74778	275093	410895	576126	730317	794152	1045731	1228546	1153768	16,43
В національній валюті	43688	142924	198876	339168	433417	506980	653343	795493	751805	18,21
В іноземній валюті	31090	132169	212019	236958	296901	287172	392388	433053	401963	13,93

Джерело: складено та розраховано авторами на основі [7; 8; 9]

Отже, належним чином відрегульовані монетарні умови на банківському ринку дадуть можливість безпечити громадян від інфляційних перепадів,

привабливості гривневих активів та підтримки курсової стабільності в Україні.

Висновки. Необхідними заходами у проведенні

банківської системи в Україні є підвищення облікових ставок, які мають бути спрямованими на підтримку попиту населення на строкові гривневі депозити для забезпечення заощаджень громадян. Де-факто зниження курсу національної валюти на ринку відбувається по причині непродуктивного капіталу, незначного приливу валютних ресурсів та зростання імпорту. В

умовах воєнної економіки монетарні стимули вже не в змозі нині змінити споживчої впевненості підприємств. Методами оперативного коригування монетарних інструментів має стати режим регулювання відсоткових ставок стабілізаційного банківського кредиту, інтервенції на валютному ринку.

Список використаних джерел:

1. Людковська Ю.Ю., Абдуллаєва А.Є. (2023). Оцінка сучасних тенденцій банківського кредитування в Україні протягом 2018-2023 років. Економіка та суспільство, Вип. 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-109>.
2. Кіндзюр О.С. (2019). Стан та актуальні проблеми фінансового забезпечення розвитку підприємств. Бізнес-навігатор, Вип. 3-1(52). С. 89-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2019_3-1_20.
3. Томілін О.О. (2009). Організація господарської діяльності підприємства: монографія. Полтава: «Оріяна», 176 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1567>.
4. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
5. Сметанюк О. А., Базилицька А. В. (2012) Особливості кредитного забезпечення відтворення основних засобів. Ефективна економіка, № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1166>.
6. Кремень В.М., Кремень О.І., Гуляєва Л.П. (2020). Роль банківського кредитування у розвитку економіки України. Проблеми економіки, № 3(45). С. 117-183. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-3-176-183>.
7. Статистичний щорічник України за 2023 рік. (2024). Державна служба статистики України. Київ, 265 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf.
8. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>.
9. Частка непрацюючих кредитів (NPL). Національний банк України, URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>.
10. Піскунов Р.О., Даудова Г.В. (2020). Реалізація фінансового механізму в умовах трансформаційних процесів на місцевому рівні. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, № 2(33). С. 249-258. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcapter.v2i33.206723>.
11. Яців І.Б. (2023). Банківське кредитування як чинник формування потенціалу сільськогосподарських підприємств. Агросвіт, № 22. С. 4-12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.22.4>.
12. Шушкова Ю.В., Парфенюк Є.І., Турба Р.В. (2023). Особливості банківського кредитування та засоби стабілізації фінансового забезпечення бізнесу в Україні в умовах війни. Бізнес-Інформ, № 9. С. 213-221. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-213-221>.
13. Середа О.О., Кушал І.М. (2021). Механізм фінансово-кредитного забезпечення розвитку підприємств реального сектору економіки. Вісник Сумського національного аграрного університету, Вип. №4(90) С. 36-42. DOI: <https://doi.org/10.32845/bsnau.2021.4.6>.
14. Tomilin O.O., Gryshko V.V., Kolomiyets S.A. (2020). Features of investment regulation of construction in Agriculture. In: Onyshchenko V., Mammadova, G. Sivitska S., Gasimov A., (eds) Proceedings of the 2nd International Conference on Building Innovations, Vol. 73. Springer, Cham. Baku, Azerbaijan. Pp. 741–755. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-42939-3_73.
15. Tomilin O., Galych O., Kalinichenko A. (2016). Economic aspects of development of interbranch relations in the agrarian sector: monograph. Opole: University of Opole, Poland, 171 p. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1568>.

References:

1. Lyudkovska Yu.Yu. & Abdullayeva A.E. (2023). Otsinka suchasnykh tendentsii bankivskoho kredyuvannia v Ukraini protiahom 2018-2023 rr. [Assessment of modern trends in bank lending in Ukraine during 2018-2023]. Economy and society, Vol. 56 DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-109>. [in Ukrainian].
2. Kindyur O.S. (2019). Stan ta aktualni problemy finansovoho zabezpechennia rozvytku pidpriemstv [The state and current problems of financial support for the development of enterprises]. Business navigator, Vol. 3-1(52). Pp. 89-93. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2019_3-1_20. [in Ukrainian].
3. Tomilin O.O. (2009). Orhanizatsiya hospodars'koyi diyal'nosti pidpryyemstva: [Organization of economic activity of the enterprise]. monograph. Poltava: «Oriyana», 176 p. Retrieved from: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1567>. [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy «Pro banky i bankivsku diialnist» vid 07.12.2000 № 2121-III [Law of Ukraine "On Banks and Banking Activities" dated 07.12.2000 No. 2121-III]. The Verkhovna Rada of Ukraine, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>. [in Ukrainian].

5. Smetaniuk O. and Basilitska A. (2012). Osoblyvosti kredytnoho zabezpechennia vidtvorennia osnovnykh zasobiv [Peculiarities of credit guarantee for the reproduction of fixed assets]. *Effective economy*, Vol. 5. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1166>. [in Ukrainian].
6. Kremen V., Kremen O. and Gulyaeva L. (2020). Rol bankivskoho kredytuvannia u rozvytku ekonomiky Ukrainy. [The role of bank lending in the development of the economy of Ukraine]. *Problems of the economy*, Vol. 3 (45). Pp. 117-183. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-3-176-183>. [in Ukrainian].
7. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2023 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2023]. (2024). Retrieved from: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf. [in Ukrainian].
8. Nahliadova statystyka [Supervisory statistics]. National Bank of Ukraine (2025). Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>. [in Ukrainian].
9. Chastka nepratsiuiuchykh kredytiv (NPL). [Share of non-performing loans (NPL)]. National Bank of Ukraine (2025). Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>. [in Ukrainian].
10. Piskunov R. & Daudova G. (2020). Realizatsiia finansovoho mekhanizmu v umovakh transformatsiinykh protsesiv na mistsevomu rivni [Implementation of the financial mechanism in the conditions of transformational processes at the local level]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, Vol. 2(33). Pp. 249-258. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.206723>. [in Ukrainian].
11. Yatsiv I. (2023). Bankivske kredytuvannia yak chynnyk formuvannia potentsialu silskohospodarskykh pidpriemstv [Bank lending as a factor in forming the potential of agricultural enterprises]. *Agroworld*, No. 22. Pp. 4-12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.22.4>. [in Ukrainian].
12. Shushkova Y., Parfenyuk E., & Turba R. (2023). Osoblyvosti bankivskoho kredytuvannia ta zasoby stabilizatsii finansovoho zabezpechennia biznesu v Ukraini v umovai viiny [Peculiarities of bank lending and means of stabilizing business financial support in Ukraine in wartime conditions]. *Business-Inform*, Vol. 9. Pp. 213-221. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-213-221>. [in Ukrainian].
13. Sereda O. & Kushal I. (2021). Mekhanizm finansovo-kredytnoho zabezpechennia rozvytku pidpriemstv realnogo sektoru ekonomiky [The mechanism of financial and credit support for the development of enterprises in the real sector of the economy]. *Bulletin of the Sumy National Agrarian University*, Vol. 4(90). Pp. 36-42. DOI: <https://doi.org/10.32845/bsnau.2021.4.6>. [in Ukrainian].
14. Tomilin, O., Gryshko, V. & Kolomiyets, S. (2020). Features of Investment Regulation of Construction in Agriculture. *Proceedings of the 2nd International Conference on Building Innovayions*, Springer, Cham, Pp. 741-755. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-42939-3_734. [in English].
15. Tomilin, O., Galych, O. & Kalinichenko, A. (2016). Ekonomichni aspekty rozvytku mizhhaluzevykh zv'yazkiv v aharnomu sektori [Economic aspects of development of interbranch relations in the agrarian sector], University of Opole, Poland, Retrieved from: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1568>. [in English].